

Forankring og hengivenhet

Leif Gunnar Engedals bidrag til og betydning
for norsk sjelesorg

Av Sjur Isaksen

I sjelesorgens landskap

Leif Gunnar Engedal har aldri, eller ennå ikke, skrevet en lærebok i sjelesorg på norsk. Likevel har han utvilsomt vært en av de mest innflytelsesrike bidragsyterne til fagutviklingen i denne praktisk-teologiske disiplinen de siste 30 årene, ikke bare i norsk sammenheng. For å forstå den betydningen dette har, er det nødvendig å gå inn i hele bredden av fagfelt han har engasjert seg i, også det han har skrevet som ikke spesifikt omhandler sjelesorgen. Det er nettopp samspillet mellom de ulike disiplinene som har gitt hans bidrag til sjelesorgen spesiell troverdighet og varig betydning. Forbindelseslinjene mellom sjelesorg, religionspsykologi og spiritualitet har på en egenartet og dynamisk måte kjennetegnet Engedals avgjørende betydning for kirkens samtalepraksis og teoridannelsen rundt denne.

I denne artikkelen vil jeg forsøke å tegne et forenklet kart som kan gi hjelp til å navigere i noe av det landskapet som tegnes av Engedals faglige produksjon. Metaforene kart og landskap er vel ikke helt tilfeldig valgt. Engedal har i flere sammenhenger brukt uttrykket «sjelesorgens landskap», og han har selv tegnet kart over disse landskapene på en rekke tavler rundt i Norges land. Dette kartet som tegnes her, er ikke detaljert – og jeg har ingen ambisjon om å inntegne alle hans bidrag. Det er med andre ord ingen utvidet bibliografi som presenteres; derimot er det en subjektiv skisse fra en kollega og venn.

Kanskje kan vi si at Engedals innflytelse har kommet gjennom minst tre medier:

- Den skriftlige produksjonen er formidabel og strekker seg over flere tiår. En bibliografi ville bli svært lang og tilsvarende vanskelig å sortere tematisk eller fagspesifikt. Mye av det han har skrevet, henter innsikter fra ulike faglige tradisjoner.
- Svært mange, både i Norge og internasjonalt, vil først og fremst kjenne Leif Gunnar Engedal for det han har foredratt, ikke det han har skrevet. Utallige timer med akademisk undervisning, populærvitenskapelig formidling og kirkelig foredrags- og forkynnelsesvirksomhet har nådd vidt ut, i både geografisk og økumenisk forstand.
- I tillegg har jeg også en sterk mistanke om at det er enda flere som vil takke ham som samtalepartner. Han har latt seg invitere inn i utallige lyttende og fortolkende fellesskap som sjelesørger, terapeut, veileder, kollega og venn. Vår fremste sjelesorgteoretiker har aldri først og fremst vært en teoretiker.

Det er for tidlig å oppsummere Leif Gunnar Engedals betydning for norsk og internasjonal sjelesorg. Når jeg likevel gjør et foreløpig forsøk, samsvarer det med et viktig prinsipp i hans egen tilnærming til teologien generelt og til sjelesorgen spesielt: All erkjennelse, også den teologiske, er prinsipielt foreløpig og uavsluttet. Det gjør det lettere å skrive disse linjene, nettopp fordi Engedal selv vil bære over med at det som skrives, ikke er komplett. Det blir aldri komplett.

Vår fremste sjelesorgteoretiker har aldri først og fremst vært en teoretiker.

Sjelesorgens kloke fettere

De fleste samlede framstillinger av sjelesorgfaget gir romslig plass for en mer eller mindre obligatorisk avgrensningsdiskurs. I noen epoker har det vært nødvendig å profilere sjelesorgens egenart som teologisk disiplin og kirkelig samtalepraksis, særlig i to retninger. Den ene retningen har omhandlet fagets forhold til *psykodisiplinenes* innsikter og terapiens metoder. Den andre retningen har søkt å beskrive sjelesorgens forhold til *kristen spiritualitet* og åndelig veiledning.

Når Leif Gunnar Engedals betydning for norsk sjelesorg skal belyses, er det bemerkelsesverdig hvor sentralt disse sjelesorgens «kloke fettere» står i hans litterære produksjon. Enda mer bemerkelsesverdig er hans evne til å integrere disse i sjelesorgens fagforståelse. Derfor vil jeg i første omgang ramme inn disse refleksjonene ved å gå til to svært ulike tidsskriftartikler som

fra hver sin kant beskriver sjelesorgens forhold til henholdsvis psykologi og spiritualitet. Artikkelen har det til felles at de er bearbejdede versjoner av viktige forelesninger ved viktige anledninger i Engedals akademiske liv. Den første var hans prøveforelesning ved doktordisputasen ved Historisk-filosofisk fakultet ved Universitetet i Oslo i 1999. Den andre var hans avskjedsforelesning som professor i praktisk teologi ved Det teologiske menighetsfakultet i 2015.

1999

Engedals doktorgradsarbeid bærer tittelen *Ecce Homo: En studie av psykovitenskapelige identitetsteorier med særlig henblikk på identitetserfaringens konstituerende elementer og de metateoretiske forutsetningenes funksjon i teoriutformingen*. Tittelen mer enn antyder et høyt abstraksjonsnivå. Det oppgitte temaet for prøveforelesningen gir heller ikke slipp på metanivået, men søker samtidig mot det sjelesørgeriske praksisfeltet: *Metapsykologiske problemers betydning for religionspsykologisk forskning og sjelesørgerisk praksis*. Denne prøveforelesningen ble bearbejdet til artikkel og publisert i Halvårsskrift for praktisk teologi (HPT) nr. 1/2000.

Artikkelen konkluderer med at metapsykologien på en nødvendig og fruktbar måte bidrar til å avklare den deskriptive psykologiens mandat og grenser: «Vi trenger den innsikt psykologien kan gi, og vi trenger ikke mindre et kritisk forhold til hva denne kunnskap ikke sier noe om. Og vips: Der står metapsykologien. Midt i sentrale sjelesørgeriske problemstillinger

Artikkelen løfter fram betydningen av et samsyn som ikke splitter mennesket i henholdsvis mentale og åndelige kategorier. Innsikten om at det ene henger sammen med det andre, er avgjørende.

slik vi møter dem i den sjelesørgeriske praksis» (s. 32). Artikkelen løfter fram betydningen av et samsyn som ikke splitter mennesket i henholdsvis mentale og åndelige kategorier. Innsikten om at det ene henger sammen med det andre, er avgjørende. I en trinitarisk, kristen sjelesorg er den levende Gud til stede, og åndelig problemstillinger vil bli tatt på alvor som nettopp åndelige. Samtidig bruker forfatteren Luther-sitatet *Troen alene er aldri alene*, for å understreke at det er mer vi kan se etter når

vi leser konfidenters liv (*living human documents*). En trent sjelesørger vil bruke begge øynene og utvikle komplementære forståelsesformer uten å miste helheten av syne.

«Sjelesorgen forstått som seriøs faglig refleksjon over en bestemt type kirkelig praksis, trenger den innsikt som for eksempel den kliniske religionspsykologien kan gi. Og den svikter etter mitt skjønn hvis den lukker det øyet som kan trenes til å se. Det handler rett og slett om å være ansvarlig. Det handler om å gi hjelp som duger.» (s. 31)

Samtidig er Engedal opptatt av å unngå den forenklingen som ligger i å betrakte religionspsykologien som en rent deskriptiv, empirisk hjelpevitenskap for en rent normativ teologi/sjelesorg. En slik sterk adskillelse kan gjøre urett mot både sjelesorgens og religionspsykologiens faglige egenart. Religionspsykologien trenger metarefleksjon for ikke å bli blind for sine egne normative føringer. Teologien trenger empiri for ikke å bli isolert fra de innsikter og spørsmål som empirisk humanvitenskap bidrar med.

En slik sterk adskillelse kan gjøre urett mot både sjelesorgens og religionspsykologiens faglige egenart.

Med bakgrunn i eget avhandlingsarbeid og en sterk forpliktelse overfor psykodisiplinenes berettigelse var det naturlig at Leif Gunnar Engedal også ble sentral i oppbyggingen av et sterkt fagmiljø innen religionspsykologi på MF. I samarbeid med Religionspsykologisk senter ved Sykehuset Innlandet utgjør dette i dag det mest vitale religionspsykologiske miljøet i Norden. MF har i en årrekke tilbudt studieemner i religionspsykologi, både som videreutdanning og som valgemne i presteutdanningen. Det er helt i hjertet av Leif Gunnars fagforståelse at prester og andre kirkelig tilsatte skaffer seg denne kompetansen. Det er det mange som har gjort, primært ut fra et ønske om å bli bedre sjelesørgere.

Innsikten i religionpsykologisk forskning ga også Leif Gunnar Engedal spesielle forutsetning for å bidra inn i utviklingen av terapifeltet. Svært mange pasienter ved Modum Bad er takknemlige for at en helseinstitusjon har kunnet tilby en behandling som på en spesiell måte søker å forstå og anerkjenne betydningen av religiøst betonte traumer og erfaringer. I utviklingen av VITA-behandlingen på Modum Bad var Engedal svært viktig, og han har fortsatt å bidra i denne behandlingen med undervisning, veiledning og terapi gjennom en årrekke.

2015

16 år etter sin doktoravhandling holdt Leif Gunnar Engedal sin avskjedsforelesning på MF. Kanskje det er riktig å si at temavalget hadde modnet over tid, og at han valgte det selv. Når anledningen først var der, ville han snakke om det viktigste. Det kan synes som om de dype understrømmene fra kristen

spiritualitet etter hvert har trumfet andre interesseområder. Det er ikke slik at denne artikkelen har preg av å være «famous last words». Men ved en viktig anledning var det altså dette som ble overskriften: «Semper Major. Underveis mot en jordfestet spiritualitet» (TPT 2015/1).

På sett og vis forlater Engedal i denne artikkelen den rent akademiske refleksjonen om spiritualitetens ytringsformer og virkninger, for så å vende seg mot selve grunnlaget: *Hvordan er det mulig å tale meningsfullt og sannferdig om en virkelighet som overskrider språkets grenser?* (s. 6) Nå er det ikke lenger bønnen eller spiritualiteten som er gjenstand for undersøkelse, det er den

Hvordan er det mulig å tale meningsfullt og sannferdig om en virkelighet som overskrider språkets grenser?

levende Gud. Han siterer Abraham J. Heschel: «The issue in prayer is not prayer. The issue in prayer is God.» I erkjennelse av språkets klare begrensninger vil vi likevel ikke slutte å prøve å finne uttrykk for Gud, metaforiske og doksologiske. Det er i denne sammenhengen Engedal presenterer et uttrykk fra østkirken som jeg vet har blitt viktig for ham selv:

«Gud er navnet på et fellesskap som åpner seg i evig kjærlighet mot verden.» Uttrykket reflekterer en trinitarisk teologi, Gud er et treenig fellesskap: Livgiver, Forsoner og Frigjører. Dette fellesskapet lukker seg ikke om seg selv, det åpner seg i kjærlighet og bøyer seg mot jorden. Gud knytter uoppslitelige bånd med den verden og den kloden som allerede tilhører dette fellesskapet som kalles Gud. Det avgjørende og konstituerende i denne kjærlighetsbevegelsen mot jorden, er Jesus: I Jesus bøyer *Gud selv* seg ned. (s. 7)

Dette er altså ikke en artikkel som handler om sjelesorgfaget. Ordet sjelesorg er ved nærlesning ikke brukt en eneste gang. Artikkelen konkluderer med en utmeisling av seks biter til en mosaikk som sammen kan begynne å danne et bilde av det Engedal kaller en jordfestet kristen spiritualitet. Men grunnen til at jeg tillegger dette stoffet vekt, er at denne mosaikken helt opplagt kan sees som en forankring av sjelesorgens tjeneste i kirken:

- *En trinitarisk gudstro* – et fellesskap som åpner seg i evig kjærlighet mot verden
- *Koinonia og sakrament* – forankring i menighetens fellesskap og sakramentenes robuste nåde
- *Diakonia* – den som søker Den høyeste Gud, må øve seg i å se nedover mot mennesker og natur i nød
- *Lectio Divina* – stillhet, bønn og hjertets lyttende lesning av Guds ord
- *Diakrisis* – oppøvelse av dømmekraft og evne til å avsløre maktmisbruk og overfladiskhet
- *Takknemlighet og lydhørhet* – å våge å stå stille og å øve seg i å se det som er, og å motta alt som gave av Gud

Vi kan gjenfinne denne mosaikken i en annen artikkel som eksplisitt omhandler sjelesorg og teologi: «Sjelesorgens teologiske forankring og egenart» (TFS 2008/2). Her gir han denne forankringen en tre-leddet struktur:

- *Deus adventus* – Sjelesorgens dypeste begrunnelse er den treenige Guds skapende og frigjørende nærvær i verden.
- *Communio* – Den sjelesørgeriske tjeneste er forankret i den kristne menighet som sakramentalt og sosialt fellesskap.
- *Imago Dei* – Sjelesorgens kall og forpliktelse er å gi livshjelp i møte med menneskets faktiske liv i verden.

Spiritualiteten er nok mer enn en klok fetter av sjelesorgen, kanskje mer som en mor. I Leif Gunnars Engedals undervisning og praksis har det aldri vært vanntette skott mellom sjelesorg og åndelig veiledning. Det er vanskelig å se at det ene ikke skulle romme det andre og omvendt. Derfor var det heller ikke et sidespor fra den praktiske teologien eller fra sjelesorgen da han i årene 2006–2011 var fagansvarlig for et stort videreutdanningsprogram i Åndelig veiledning i regi av MF og Fagråd for kristen spiritualitet og retreat i Presteforeningen. En omfattende utdanning med betydelige praksiselementer ble gjennomført av 69 prester og kirkelig tilsatte i perioden. I likhet med religionspsykologien gir denne utdannelsen en selvstendig kompetanse, men samtidig også en fordypning av den *sjelesørgeriske* kompetansen som har kommet mange norske prester til gode.

I Leif Gunnars Engedals undervisning og praksis har det aldri vært vanntette skott mellom sjelesorg og åndelig veiledning.

Guds hjerte og menneskets sjel

Men Engedal har ikke skrevet bare om sjelesorgens kloke fettere. Flere år før både 1999 og 2015 skrev han en genuint sjelesorgfaglig artikkel som analyserer noen av de grunnleggende elementene i sjelesorgens egenart som fag og kirkelig praksis. Artikkelen fikk plass i Tidsskrift for Sjelesorgs spesialutgave i forbindelse med 100-årsjubileet for Einar Lundbys fødsel og utkom i 1994. Og den har fått hedersplassen i dette hedersskriftet, TFS 2018/3–4.

I denne artikkelen introduserer Engedal to grunnmetaforer som på en svært talende og vakker måte beskriver og holder fram det helt spesielle dynamiske feltet som kristen sjelesorg står i. Metaforene er «Guds hjerte» og «menneskets sjel». Noe av det som kjennetegner Engedals ambisjon i dette feltet, er nettopp å fastholde paradokser, holde sammen motsetninger og føre sammen ulike livsverdener. Her gjør han nettopp dette. Når jeg for min del vil løfte fram denne artikkelen, er det fordi han her på en unik og presis måte

løfter den sjelesørgeriske samtalen ut av all trivialitet og inn i den dypeste meningsbærende sammenhengen som tenkes kan:

«Sjelesorgens opphav og basis er den treenige Gud og hans gjerninger i verden. Den sjelesørgeriske prosess sikter mot at de erfaringer som utgjør menneskets faktiske livsvirkelighet («menneskets sjel») skal tydes, bearbeides og forvandles i møte med Guds skapende og forløsende gjerninger («Guds hjerte»). Sjelesørgerens primære oppgave er å være en tjener for og formidler av dette møtet.»

Det finnes nok flere ansatser til sjelesorg-definisjoner i det Engedal har skrevet, men sitatet ovenfor er, slik jeg ser det, hans avgjørende bud på en slik definisjon. Den er fri for detaljbestemmelser og kasuistikk eksempeler, men er til gjengjeld teologisk. I tillegg er den praktisk, usentimental og evangelisk avlastende: Som sjelesørger deltar jeg i ikke noe mindre enn tilrettelegging av møter mellom «Guds hjerte» og «menneskets sjel». Da jeg leste dette første gang, ble ikke

Hva skal du gjøre i dag? Jo i dag skal jeg legge til rette for og delta i møter mellom «Guds hjerte» og «menneskets sjel». Intet mindre.

bare samtalens betydning og status hevet, hele min tjeneste som prest fikk et «program» som til denne dag har beskyttet den mot trivialisering. Hva skal du gjøre i dag? Jo i dag skal jeg legge til rette for og delta i møter mellom «Guds hjerte» og «menneskets sjel». Intet mindre.

Følelser og fortellinger

Sjelesørgeriske samtaler har et materiale. En forenklet måte å beskrive dette materialet på, er at det er sammensatt av følelser og fortellinger. At følelsene er til stede, gjenspeiles helt grunnleggende i synet på mennesket som et emosjonelt vesen. Det finnes ikke noe annet enn følelsesmennesker. Følelsene kan være sterke eller svake, uttalte eller skjulte, stelt godt med eller ødelagte, ubevisste eller bearbejdede, gode eller plagsomme; de er der uansett. Ofte er det nettopp et følelsestrykk som utløser behovet for en samtale av sjelesørgerisk karakter. Leif Gunnar Engedal har i flere bidrag anerkjent nødvendigheten av å ta følelser på alvor i møtet med den andre. Han nærmer seg dette fra et religionspsykologisk perspektiv når han skriver om følelsenes plass i den religiøse erfaringen: «Fra fortvilelsens skrik til ekstasens jubel» (TFS 2015/2). Men han er alltid nøye med å tillegge faktiske følelser faktisk betydning, også de som ikke umiddelbart har religiøse over- eller undertoner. Hans undervisning og litterære produksjon er preget av den dypeste respekt for depresjonens mørke, angstens fortvilelse og forvirringens hjelpeløshet.

En sjelesorgsamtale vil nesten alltid også inneholde fortellinger. De kan være korte eller lange, kronologiske eller tematiske, rotete eller velformulerte, åpne eller fastlåste; de er med uansett. I denne sammenhengen henviser jeg særlig til to av Engedals artikler som på ulikt vis belyser betydningen av fortellingen. Den ene bærer tittelen: «Mange fortellinger – et liv. Momenter til belysning av narrativ teori» (TFS 2003/3). Den andre omhandler trosfortellingens avgjørende betydning for identitetsdannelse, et tema som står sentralt i mye av Engedals litterære produksjon: «Forankring og tilblivelse. Om bearbeiding av egen livserfaring gjennom troshistoriefortelling» (TFS 2000/1–2).

Engedal har i mindre grad enn mange andre forfattere vært opptatt av kasuistikk eller problemstillinger som gjerne utformes i titler som begynner slik: *Sjelesorg i møte med ...* Likevel er nettopp mye av det han skrevet om narrativitet og livsfortelling, svært relevant når det bryter på i samtalerommet. Mange samtaler vil naturlig dreie seg om å nærme seg en større grad av modenhet, slik at man blir bedre satt i stand til å romme det livet møter en med. I artikkelen «Mellom fakta og futurum» (TFS 2002/3) blir denne utviklingen av modenhet applisert på midtlivsfasen av livet. Med utgangspunkt i pastoralteologen John McDargh løfter Engedal fram seks retningsvisere for en slik bevegelse. Disse vil gi mening og være relevante også i andre livsfaser:

- Å utvikle en vital relasjon til meg selv
- Å utvikle en vital relasjon til omverdenen
- Å utvikle evnen til å tåle avhengighet
- Å utvikle evnen til å tåle det motsetningsfylte
- Å utvikle evnen til å være alene
- Å utvikle evnen til å gi seg selv til andre

Sjelesørgerisk kompetanse – Leif Gunnar Engedal som *utdanner*

I 2004 skrev Engedal en artikkel som har hatt stor betydning for studenter i kirkelige profesjonsutdanninger: «Utvikling av sjelesørgerisk kompetanse. Refleksjoner og perspektiver» (TFS 2004/2). Her problematiserer han en spørsmålstilling som lever sterkt i kirken og blant alminnelige mennesker: «Er sjelesorg en kunstart for noen få, eller et håndverk som man kan lære?» Han poengterer at det ikke er noen motsetning mellom Guds utrustning og kall til tjeneste på den ene siden og behovet for skoling og øvelse på den andre siden. Å utvikle kompetanse og faglighet hører med til en ansvarlig forvaltning, både av sin tildelte tjeneste og av sine gitte gaver og forutsetninger. Har man en tjeneste der samtale og sjelesorg inngår i yrkesutøvelsen, da er man

Å utvikle kompetanse og faglighet hører med til en ansvarlig forvaltning, både av sin tildelte tjeneste og av sine gitte gaver og forutsetninger. Har man en tjeneste der samtale og sjelesorg inngår i yrkesutøvelsen, da er man også forpliktet til å utvikle kompetanse.

også forpliktet til å utvikle kompetanse. Gjennom beskrivelse av fem kompetanseområder gir Engedal både retning og status til nettopp det å utdanne sjelesørgere. Det er avgjørende viktig. Det nytter. Artikkelen fra 2004 har vært pensum i kirkelige utdanninger i en årrekke og er det fortsatt.

Ut fra et premiss om at sjelesørgerisk kompetanse kan utvikles, har Leif Gunnar Engedal hatt et omfattende engasjement for utdanning av sjelesørgere, både i grunnleggende profesjons-

utdanninger og i videreutdanninger. I dette avsnittet vil jeg legge vekt på det siste, nemlig kirkelig videreutdanning i sjelesorg. Som professor i praktisk teologi på MF ble han svært involvert i den omfattende reformen av kirkelig videreutdanning som ble gjennomført på 2000-tallet. Svært mange av de kurs og utdanninger som prester og andre kirkelig tilsatte ble tilbudt, fikk i denne perioden en tydeligere forankring i akademien. Kurstilbud som tidligere hadde sitt hjem i Presteforeningen, ble overtatt av utdanningsinstitusjonene og ble dermed underlagt de kvalitetssikringssystemer som gjelder der.

Pastoral-klinisk utdanning (PKU)

Den videreutdanningen i sjelesorg som har hatt størst betydning i Norge de siste 60 årene, er Pastoral-klinisk utdanning (PKU). PKU var forankret i Presteforeningens fagråd for sjelesorg, med sertifiserte veiledere som kursledere, ofte knyttet til helseinstitusjoner. Tanken var at denne sjelesorgfaglige videreutdanningens kvalitet ville sikres og dens status styrkes ved at den ble en del av det poenggivende akademiske utdanningssystemet.

PKU ble i 2007 en del av MFs utdanningstilbud. Det var ingen selvfølge at denne praksisnære videreutdanningen skulle kunne innpasses i et system med emnebeskrivelser, studiepoeng og grader. I dette innpassningsarbeidet var Leif Gunnar en helt avgjørende drivkraft og bidragsyter. Sammen med studiesjef Øystein Lund fikk han gjennomslag for å opprette en egen mastergrad i klinisk sjelesorg, og det ble utformet emnebeskrivelser med læringsmål for PKU-kursene i tre nivåer med innbyrdes kompetansemål. Hvert PKU-kurs har siden 2007 gitt 20 studiepoeng ved MF.

Selv har Engedal aldri vært hverken deltaker eller kursleder i PKU, men han har bidratt med utallige undervisningstimer i kursene, i tillegg til at han har vært en av de viktigste arkitektene bak denne utdanningen i dens nåværende utgave. I løpet av de ti siste årene har mer enn 250 deltakere gjennomført et PKU-kurs, og et titalls prester har fullført en mastergrad i klinisk sjelesorg. I mastergraden inngår blant annet tre PKU-kurs og en masteroppgave på 30

studiepoeng. Leif Gunnar Engedal har selv vært veileder for brorparten av disse. En omfattende relevansundersøkelse av PKU ble gjennomført høsten 2017. 134 kursdeltakere (en svarprosent på 74) ga utdanningen en svært god evaluering.

Andre kurs og utdanninger

Det har de siste årene vært stigende etterspørsel også etter andre videreutdanninger i sjelesorg, utdanninger av mindre omfang eller med annen pedagogikk eller metodikk. Leif Gunnar Engedal har i en årrekke vært fagansvarlig for Svensk-norsk videreutdanning i sjelesorg, en utdanning som MF har drevet i samarbeid med Institutt for Sjelesorg og St. Lukas-stiftelsen i Sverige. Han har også bidratt til at Institutt for Sjelesorgs grunnkurs i en periode ble tildelt studiepoeng på bachelornivå ved MF.

Utblick

Selv om denne artikkelen sikter seg inn mot Engedals betydning for norsk sjelesorg, kan jeg ikke unnlate å ta et lite utblick mot Afrika. De som kjenner ham, vil vite at en del av hans hjerte er reservert denne vakre og rike og ulykksalige verdensdelen. Helt fra han kjørte lastebil i utilgjengelige deler av Tchad på 70-tallet, har han hatt en særlig interesse for og kjærlighet til Afrika. Innledningsvis kunne vi fastslå at Leif Gunnar Engedal ikke ennå har skrevet en lærebok i sjelesorg på norsk. Men han har faktisk skrevet en lærebok i sjelesorg på afrikansk. I samarbeid med professor Øyvind Eide og Lechion Peter Kimilike og Emeline Ndossi ved Makumira University College i Tanzania, gjennomførte han i 2006–2009 et prosjekt som munnet ut i en kontekstuell og case-basert lærebok: *Restoring life in Christ – pastoral care in an African context*. Denne har med tiden blitt oversatt til flere språk og er introdusert i Etiopia, Madagaskar og snart i Kamerun, i tillegg til i Tanzania. Den er også brukt som pensumlitteratur for utenlandske studenter ved MF. Tilblivelsen av dette prosjektet har Engedal selv beskrevet i en artikkel i TFS 2006/2: «I skyggen av Kilimanjaro».

Helt fra han kjørte lastebil i utilgjengelige deler av Tchad på 70-tallet, har han hatt en særlig interesse for og kjærlighet til Afrika.

Det internasjonale engasjementet har vist seg også på mange andre måter. Han har knyttet faglige og personlige kontakter over hele verden, bidratt på en rekke internasjonale konferanser og skrevet en svært lesverdig oversiktsartikkel om interkulturell sjelesorg: «Sjelesorg i møte med det fremmede» (TFS 2008/3).

Institutt for sjelesorg (IFS)

Leif Gunnar Engedals betydning for norsk sjelesorg er vevd tett sammen med hans betydning for Institutt for sjelesorg ved Modum Bad. Han har hatt ulike roller og stillinger ved instituttet, særlig på 1980 og 90-tallet. Han har vært instituttlektor, instituttstyrer, forsker og forskningsleder. Den siste stillingen hadde han også etter at han ble tilsatt som professor ved MF i 1999. På den måten kunne de to institusjonene (MF og IFS) dra vekslers på hverandres faglighet, mye takket være Leif Gunnar Engedals engasjement.

Engedal reflekterer selv over Instituttets betydning og utvikling i et jubileumsnummer for IFS i 2000: «Nettverket. Det lille stedet og den store sammenhengen. IFS i 90-årene» (TFS 2000/1–2). I løpet av de årene Engedal var ansatt, ble virksomheten ved Institutt for Sjelesorg styrket både i volum og i faglig profil. Selv beskriver han dette som en kritisk konsolidering der man i fellesskap ble mer bevisst på hva Instituttet så som sitt kall:

- Å tilby en faglig fundert sjelesorg og veiledning til enkeltpersoner, par og grupper
- Å tilby en erfaringsbasert og faglig seriøs undervisning og utdanning i sjelesorg
- Å drive kontinuerlig fagutvikling og forskning i sjelesorg og grenseområdene mot psykoterapi og religionspsykologi

Engedal har en betydelig del av æren for at Institutt for Sjelesorg har posisjon og status som et kraftsentrum for sjelesorg, både i Norge og internasjonalt.

Å ha Engedal i tankene

Mennesker har ulikt modenhets- og refleksjonsnivå. Leif Gunnar Engedal er alltid respektfull i møte med studenter, derfor blir hans tekster også møtt med respekt og interesse av de samme studentene. Selv har jeg lest

Jeg tror studenten hadde rett, Gud hadde og har Engedal i tankene. Det er det mange av oss andre som også har, og det har definitivt kommet oss til gode.

utallige refleksjonsnotater med utgangspunkt i pensumartikler han har skrevet. Én student var kanskje nærmere Engedals egen spiritualitet enn han ante da han skrev dette, med utgangspunkt i artikkelen «Forankring og tilblivelse» (TFS 2000/1–2): «... deretter tar Engedal for seg 'det lille livsrommet' som er hans historie. Her betyr alfa og omega at før noe hadde rullet å gi ham identitet,

hadde Gud 'innesluttet ham og bar hans navn i sitt hjerte', og *da han døde på korset, hadde han Engedal i tankene.*»

Jeg tror studenten hadde rett, Gud hadde og har Engedal i tankene. Det er det mange av oss andre som også har, og det har definitivt kommet oss til gode.

Sjur Isaksen

er sokneprest og førstelektor

E-post: Sjur.Isaksen@mf.no

Litteratur

- Engedal L. G. (1994). Guds hjerte og menneskets sjel. *Tidsskrift for Sjelesorg*, 1/2, 123–147
- Engedal L. G. (2000). Metapsykologiske problemers betydning for religions-psykologisk forskning og sjelesørgerisk praksis. *Halvårsskrift for praktisk teologi (HPT)*, 1, 21–33
- Engedal L. G. (2000). Nettverket. Det lille stedet og den store sammenhengen: IFS i 90-årene. *Tidsskrift for Sjelesorg*, 1/2, 47–61
- Engedal L. G. (2000). Forankring og tilblivelse: om bearbeiding av egen livserfaring gjennom troshistorie-fortelling. *Tidsskrift for Sjelesorg*, 1/2, 96–113
- Engedal L. G. (2003). Mange fortellinger – et liv: momenter til belysning av narrativ teori. TFS 3, 165-179 *Tidsskrift for Sjelesorg*, 3, 165–179
- Engedal L. G. (2006). Sjelesorg i skyggen av Kilimanjaro. *Tidsskrift for Sjelesorg*, 2, 150–156
- Engedal L. G. (2004). Utvikling av sjelesørgerisk kompetanse: refleksjoner og perspektiver. *Tidsskrift for Sjelesorg*, 2, 84–95
- Engedal L. G. (2008). Sjelesorgens teologiske forankring og egenart: bidrag til refleksjon. *Tidsskrift for Sjelesorg*, 2, 76–93
- Engedal L. G. (2008). Sjelesorg i møte med det fremmede: en presentasjon av den interkulturelle sjelesorg. *Tidsskrift for Sjelesorg*, 3, 156–173
- Engedal L. G. (2015). Semper Major: underveis mot en jordfestet kristen spiritualitet. *Tidsskrift for Praktisk Teologi (TPT)*, 1, 3–10
- Engedal L. G. (2015). Fra fortvilelsens skrik til ekstasens jubel: følelsenes plass i den religiøse erfaringen. *Tidsskrift for Sjelesorg*, 2, 92–105

Norske fag- og forskningsbiblioteks samlede ressurser finnes i www.oria.no.

Et søk på Leif Gunnar Engedal gir 182 treff i form av artikler, bokkapitler og bøker (nov. 2018).

Et søk i databasen Portal via www.sjelesorg.no/tfs gir 54 treff på artikler og bokomtaler skrevet av Leif Gunnar Engedal i *Tidsskrift for Sjelesorg* (nov. 2018).